

คำชี้แจง

เอกสารนี้เกิดขึ้นจากความร่วมแรงของอาสาสมัคร ที่ร่วมกันถอดเสียงและตรวจทานในเบื้องต้น ซึ่งบางส่วนยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามเสียงที่ ท่านพุทธทาสภิกขุได้บรรยายไว้

ด้วยคุณค่าแห่งธรรมและงานที่ร่วมกันทำในครั้งนี้ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ได้พิจารณาเห็นว่างานธรรมในรูปแบบเอกสารทั้งหมดนี้ แม้จะยังไม่ได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาอย่างถึงที่สุด แต่ก็ควรที่จะนำออกเผยแพร่ให้กว้างขวาง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจใฝ่ธรรม จะได้มีข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมควบคู่กับเสียงธรรม โดยพร้อมกันนี้ทางทีมงานจะดำเนินการตรวจทานแก้ไขเนื้อหาทางถอดเสียงทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อให้ธรรมที่เผยแผ่มีความถูกต้องและสมบูรณ์

เอกสารนี้ไม่สงวนสิทธิ์สำหรับการเผยแพร่เป็นธรรมทาน หากพบข้อควรแก้ไขปรับปรุงสามารถแจ้งมาได้ที่ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญตามที่อยู่ติดต่อด้านล่างนี้

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ ถนน นิคมรณไฟสาย ๒ แขวง/เขต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ โทรสาร ๐-๒๙๓๖-๒๙๐๐ E-Mail: archives@bia.or.th

รหัส	6615300212000	รายชื่อ	ปาฐกถาธรรมทางโทรทัศน์วันมาฆบูชา
วันที่แสดง	12/02/2530	ชื่อเรื่อง/ชุด	
ผู้ถอด	กชกร มีวงศ์อุโฆษ	ผู้ตรวจทาน	ปริภา เศรษฐสู่อ่วม

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย วันมาฆปุณณมี หรือจะเรียกว่าวันพระสงฆ์ ได้ผ่านมาถึงอีกแล้วในรอบปี แต่ขอให้ท่านทั้งหลาย จงตั้งอกตั้งใจต้อนรับวาระนี้ให้ถูกต้องที่สุด ให้สำเร็จประโยชน์ที่สุด จงด้วยกันทุกคน

ในข้อแรกก็ทราบว่า เป็นวันมาฆปุณณมี พระจันทร์เต็มดวงในมาฆฤกษ์ นั้นเป็นเรื่องปฏิทิน ไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนา แต่เหตุการณ์ในทางพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นอย่างหนึ่งในวันนี้ วันนี้ก็เลยกลายเป็นวันสำคัญ จนเรียกกันว่าวันมาฆบูชาในพระพุทธศาสนา เป็นวันที่พระอรหันตสาวกประชุมกัน ๑,๒๕๐ รูป มีพระพุทธองค์เป็นพระประมุข แล้วก็แสดงธรรมที่เป็นหลัก เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เหตุการณ์สำคัญถึงขนาดนี้ แล้วนำอัครจรรยาก็ตรงที่ว่าไม่ได้นัดหมายกัน ก็มาพร้อมกันได้โดยบังเอิญ ทุกองค์เป็นพระอรหันต์ ชนิดอภิกขุอุปสัมปทา นี่นำอัครจรรยออย่างนี้ แต่ไม่สำคัญเท่ากับว่าวันนี้มันเป็นวันที่กล่าวได้ว่า เป็นวันพระสงฆ์ และยิ่งกว่านั้นไปอีก ก็คือว่าเป็นวันพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์มาพร้อมกัน พระพุทธเจ้าก็อยู่ พระธรรมที่ทรงแสดงก็อยู่ พระสงฆ์ทั้งหมดก็อยู่ มันก็เลยกลายเป็นวันพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไปทีเดียว ขอให้สังเกตดูให้ดี วันตรัสรู้ ก็อยู่แต่พระพุทธเจ้า ท่านแสดงธรรมจักรกัปปวัตตสูตร ก็มีพระธรรมเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก ปราภฏขึ้นครั้งแรกในโลก พระสงฆ์ก็ยังไม่ครบที่จะเรียกว่าคณะสงฆ์ องค์เดียวเท่านั้น ผู้เป็นผู้ได้ฟัง และได้รู้ตาม

แต่วันนี้มีอยู่พร้อมหน้าทั้งพระพุทธ ทั้งพระธรรม ทั้งพระสงฆ์ เป็นวันพิเศษสำคัญอย่างนี้ จะทำในใจให้สำเร็จประโยชน์ได้อย่างไร ขอให้ท่านคิดดู ตามที่จะพูดให้ฟัง มีพระพุทธเจ้า มีพระธรรม มีพระสงฆ์ครบหน้าอย่างนี้ เราก็จะมีหลักการ หลักเกณฑ์ที่จะถือเป็นหลักการว่า เราจะมีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ จะมีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้แสดงธรรม เปิดเผยธรรม ทำให้ธรรมะเข้ามาสู่จิตใจของเรา เหมือนกับหยอดเชื้อธรรมะลงไปจิตใจ แล้วคนธรรมดาสามัญก็ได้กลายเป็นมนุษย์ คือ มีธรรมะ เหมือนกับเกิดใหม่โดยพระธรรมนั่นเอง มีพระธรรมเป็นแม่ ก็หมายความว่าอย่างนี้ ที่นี้มีพระสงฆ์เป็นพี่ ก็เพราะเกิดก่อน ได้ก่อน ได้สูงกว่า เราเกิดทีหลังเลยได้น้อยกว่า เหมือนกับเป็นน้องรอง ๆ ลงมา นี้ขอให้ท่านทั้งหลายกำหนดความข้อนีไว้ให้ดี ๆ เกิดจะสำเร็จประโยชน์อย่างยิ่ง ขอให้ปฏิบัติได้ในลักษณะที่มีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ **แล้วก็มากมาย** ทำตัวอย่าง พระสงฆ์ที่เป็นพี่ทำตัวอย่างแห่งความสำเร็จประโยชน์ คือ พิสูจน์ว่าธรรมะนี้ปฏิบัติได้ไม่เหลือวิสัย แล้วก็ทำตัวอย่างให้ดูว่าปฏิบัติอย่างไร และได้รับผลอย่างไร โดยการสอนให้บ้าง ทำตัวอย่างให้ดูบ้าง นี้เราก็ถือเอาตัวอย่างนั้น แล้วก็เดินเข้าไปสมทบในหมู่ใหญ่ ในสงฆ์หมู่ใหญ่นั้น ก็รวมอยู่ในสงฆ์หมู่ใหญ่นั้น เป็นสงฆ์หมู่ใหญ่ หมู่รวมเรียกว่า หมู่พุทธบริษัท นี้แหละอาการที่เรียกว่า มีพระพุทธเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่

ที่นี้ก็จะได้พูดกันถึงหัวข้อพระธรรม ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในวันนี้ ที่เราประพฤติตามแล้วจะสำเร็จ ประโยชน์ในข้อที่ว่า มีพระพุทธเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์เป็นพี่ได้โดยแท้จริง พระธรรมที่แสดงในวันนี้ เรียกว่า ปาติโมกข์ คือ ประชานแห่งธรรมทั้งหลาย โอวาทปาติโมกข์ ประชานแห่งคำสอนทั้งหลาย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่แรกไม่ทำความชั่วทั้งปวง สัพพปปัสสะ อกรรมัง ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ขั้นที่สองทำความดี หรือ กุศลให้ถึงพร้อม กุศลสัมปทา ข้อที่สามทำจิตให้ผ่องแผ้ว ปราศจากสิ่งรบกวน หุ้มห่อทั่วพันใด ๆ ให้เป็นจิต สะอาดบริสุทธิ์ เรียกว่า สจิตตปริโยทปนัง (สจิตตปริโยทปนัง) เป็นอย่างนี้ สามอย่างนี้ เป็นคำสอนของ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย คือ ผู้รู้ทั้งหลาย เอตัง พุทธานสาสนัง (เอตัง พุทธาน สาสนัง)

ดูให้ดี ฟังดูให้ดี มันมีความสำคัญเป็นพิเศษอยู่ในข้อที่สาม ที่ว่าทำใจให้ผ่องแผ้วนั้นนะ อย่าทำชั่วนี้เขาก็ สอนกันมานานก่อนพระพุทธเจ้า ทำดีให้มากให้พร้อม เขาก็สอนกันอยู่มานานก่อนพระพุทธเจ้า นี่ว่าในหลัก ศาสนาไหนมันก็มี แต่ข้อที่ว่าทำใจให้ขาวรอบ ให้ผ่องแผ้วนี้ ในความหมายนี้ถึงจะมีแต่ในพระพุทธศาสนา หมายความว่าผ่องแผ้วจากการรบกวนของความชั่ว และความดี ไม่ใช่มาติดอยู่ที่ความดีเหมือนบางศาสนา ถือเอา ความดีเป็นสิ่งสูงสุด มีความดีสูงสุดเป็นยอดของศาสนา หรือเป็นพระเจ้าไปเลย แต่เราไม่อย่างนั้น พุทธบริษัท ถือ ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ทำจิตให้ผ่องแผ้วจากการผูกพัน จากอิทธิพลของความรู้สึกทั้งหมดทั้งสิ้น ทั้งดี ทั้ง ชั่วทั้งดี ทั้งบุญทั้งบาป ทั้งสุขทั้งทุกข์ ทั้งอะไรทุก ๆ อย่างที่มันเบียดเบียนหัวใจ ถ้าว่าจะเอากันเพียงดี ๆ อย่างนี้มัน ก็สอนกันอยู่แล้ว มันไม่พอ เพราะปรากฏว่ามันมีการบ้าดี หลงดี เมาดี จมปลัดดี แล้วก็ได้อำนาจจริง แม้บุญก็ เหมือนกัน ระวังให้ดี ๆ มันมีบุญชนิดที่บ้าได้ เมาได้ หลงได้ จมอยู่ได้ ถ้าบ้าบุญชนิดนี้มันก็ไม่ใช้พุทธศาสนาแล้ว เพราะมันมีความบ้าเสียแล้ว มันต้องเป็นบุญชนิดที่บ้าไม่ได้ ต้องเป็นความดีชนิดที่บ้าไม่ได้

นี่เราจึงมาจัดการกันตรงที่ว่าบ้าไม่ได้ คือ ไม่ยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง ไม่บ้าดี ไม่หลงดี ไม่เมาดี ไม่จมดี แล้วมัน ก็ระดับทุกข์ได้จริง มิฉะนั้นมันจะมีความทุกข์อันใหม่เกิดขึ้นมา เพราะบ้าดี เพราะบ้าบุญ เพราะบ้าสุข หลงสุข สิ่ง เหล่านี้มีอิทธิพลบีบคั้นจิตใจ ไม่มีความสงบสุข ขอให้ระวังสังวรกันเถิด โดยเฉพาะชาวเมืองสุราษฎร์ทั้งหลาย สุ ราษฎร์เมืองคนดี สุราษฎร์เมืองคนดี เป็นคนดีที่บ้าดี หลงดี เมาดีหรือเปล่า ถ้าบ้าดี เมาดี หลงดีแล้ว ไม่ใช่เมืองคน ดีแล้ว มันเมืองคนบ้าแล้ว ขอให้ระวังสังวรขึ้นไว้ด้วยจงทุกคน เดี่ยวจะเป็นบ้าไม่ทันรู้ตัว ก็เห็นกันอยู่ง่าย ๆ ถ้ามัน เป็นคนบ้าแล้วมันก็ไม่ใช้คนดี คนดีมันต้องไม่บ้า นั่นแหละต้องระวัง ใต้อ้อมอยู่สองชนิด ดีที่บ้าได้เมาได้ก็มี ดีที่ไม่บ้า ไม่เมาก็มี อย่าเอาความหมายแต่เพียงว่าดี ๆ แล้วบ้าดี ถ้ายึดถือความหมายของคำว่ากุศล ๆ มันก็ค่อยยังชั่วหน่อย เพราะมันมีความหมายแห่งความฉลาด หรือสติปัญญา หรือวิชา มันก็ไม่บ้า แต่ถ้าดีตามแบบธรรมดา ๆ ที่ชอบ พูดกันนักนี้ มันก็มีพูดกันอยู่ว่าบ้าดี เมาดี หลงดี บ้าบุญ เมาบุญ หลงบุญ หมดเนื้อหมดตัว เพราะความบ้า

เข้า, จะพูดถึงโทษของความบ้าดีนี้ให้ชัดขึ้นไปอีกสักหน่อย เพื่อจะไม่หลงติดในความดี จะทำจิตใจให้ บริสุทธิ์หมดจดผ่องแผ้วจากความบ้าดี พอบ้าดี หลงดี เมาดี แล้วมันก็เริ่มวิปริต แล้วมันก็ค่อยล้มตัว ๆ ๆ จนเป็น บ้าจริง ๆ บ้าชนิดที่ต้องส่งโรงพยาบาลบ้านั้นแหละ มันบ้าจะวิเศษอย่างนั้น จะเป็นคนรวยอย่างนั้น มันบ้าอยาก เป็นนายกรัฐมนตรีนี่ มันบ้าที่จะเป็นประธานาธิบดี มันบ้าไม่มีขอบเขตจำกัด แล้วในที่สุดมันก็ได้บ้าจริง นับตั้งแต่บ้า เงินบ้าทอง บ้าทรัพย์สมบัติ บ้าสิ่งของ บ้าเกียรติยศชื่อเสียง บ้าอำนาจวาสนา บ้าบุญ เลยเป็นบ้า ข้อนี้กล้าทำ กล้า

ทำทายเป็นไปคิดดูเถอะ สำรวจดูเถอะ ไ้คนบ้ำที่มีอยู่ในโลกก็ล้าน ๆ คนก็ตามใจเถอะ ทุกคนที่เป็นบ้ำนั้นก็มีมูลมาจากบ้ำดีทั้งนั้นแหละ บ้ำดีทั้งนั้นเลย แล้วมันก็คอยบ้ำจริง บ้ำจริง บ้ำจริงขึ้นไปจนบ้ำเลย แม้ที่สุดแต่ว่าไ้พวกที่มันฆ่าตัวตายมากขึ้น มากขึ้นนี้ มันก็เป็นพวกบ้ำดี มันบ้ำดี มันบ้ำดีจนทำไม่ถูก มันจึงเลยคิดว่าฆ่าตัวตายนะดี ที่นี้มันเลยเถิดไปว่า เอ้า, ลูกเมียฆ่าหมด ฆ่าลูกฆ่าเมีย ฆ่าอะไรเสร็จแล้ว ฆ่าตัวเองตายไป มันก็เป็นคนบ้ำ มันจึงฆ่าตัวตาย

คนโบราณปู้ยาตายายบรรพบุรุษของเรา มองเห็นความจริงข้อนี้เนะ ฉลาดกว่าเรานะ อย่าดูถูกปู้ยาตายายที่ตายไปแล้ว เพราะเขาได้พูดไว้ว่า ทั้งบ้ำ ทั้งชั่วทั้งดี ทั้งชั่วทั้งดีล้วนแต่อัปรีย์ ทั้งชั่วทั้งดีล้วนแต่อัปรีย์ ไ้ลูกหลานโง ๆ สมัยนี้มันฟังไม่ถูกหรือกว่า ทั้งชั่วทั้งดีล้วนแต่อัปรีย์เป็นอย่างไร มันหมายถึงว่า มันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ มันยึดถือผิดมันก็ทำชั่ว ยึดถือถูกมันก็ ยึดถือดีมันก็ทำดี ยึดถือชั่วมันก็ทำชั่ว แล้วมันก็บ้ำ มันก็กัดเอา เพราะบ้ำชั่วบ้ำดี ไปยึดถือเข้าแล้วมันหนักอกหนักใจ ใจคอวิปริต ในที่สุดก็เป็นบ้ำ จึงสอนในทางที่ว่าไม่ต้องยึดถือดีโดยไม่ต้องยึดถือ ถ้าไปยึดถือแล้ว แม้แต่ความดีนั้นมันจะกัดเอา ๆ เหมือนกับให้เป็นบ้ำบ้าง หรือให้ทนทุกข์ทรมานนอนไม่หลับบ้าง เป็นโรคประสาทอยู่ด้วยกันเป็นอันมากนี่บ้าง มันกัดเอา ๆ ถ้าไปยึดมันถือมันเป็นตัวตน เป็นของตน แล้วมันก็กัดเอา ๆ นั่นจึงว่าทั้งชั่วทั้งดีล้วนแต่อัปรีย์ คำว่าอัปรีย์นี้ แปลว่าไม่น่ารัก ถ้าไปรัก คือ ไปยึดมันถือมันแล้วก็มันกัดเอา บ้ำชั่วบ้ำดี ดังนั้นอย่าบ้ำชั่วบ้ำดี ให้อยู่เหนือมัน เหนือมัน อย่าไปหลงกับมัน มีจิตใจบริสุทธิ์หมดจดผ่องแผ้ว ไม่มีความยึดถือใด ๆ มีจิตว่างจากตัวกูของกู ไม่มีเอาความรู้สึกว่าตัวกูของกูมาผสมอยู่ในใจ หันไปยึดถือหลักว่า ถูกต้อง ๆ พุทธศาสนาไม่ได้เน้นตรงที่ว่าดี ๆๆ แต่ไปเน้นที่คำว่าถูกต้อง ถูกต้อง คือ คำว่า สัมมา สัมมา

หลักที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ สัมมา สัมมาแปดประการ สัมมาวิธี ความเห็นถูกต้อง รวมทั้งความเชื่อความเข้าใจ ความคิดเห็นอะไรมันถูกต้องเป็นสัมมา และสัมมาสังกัปป ความดำริใฝ่ฝันปรารถนามุ่งหมายนี้ถูกต้อง แล้วก็ สัมมาวาจา วาจาถูกต้อง สัมมากัมมันโต การงานถูกต้อง สัมมาอาชีโว ดำเนินชีวิตดำรงชีวิตถูกต้อง สัมมาวาจาโม พากเพียรพยายามถูกต้อง สัมมาสติ ระลึกประจำอยู่อย่างถูกต้อง สัมมาสมาธิ มีจิตตั้งมั่น หมายมั่นอยู่อย่างถูกต้อง เป็นสัมมา สัมมา แปดสัมมา เรียกว่าเป็นตัวพุทธศาสนาในส่วนตัว ครั้นแล้วก็เกิดผลขึ้นมาเป็น สัมมาญาณะ มีความรู้เห็นตามที่เป็นจริง มีสัมมาวิมุตติ คือ หลุดพ้นอย่างถูกต้อง ถ้าหลุดพ้นอย่างไม่ถูกต้อง โดยเข้าใจว่าหลุดพ้นโดยมิเจตนาวิญญูนี้มันก็ยังมิ ต้องหลุดพ้นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลุดพ้นจากสิ่งที่เหนียวแน่น คือ ความดี ไ้คนดี ๆๆ นี้ยังไม่หลุดพ้น เพราะมันหมายมั่นอยู่ในความดี มันต้องอยู่เหนือความหมายมั่นเหล่านั้น จึงจะเรียกว่าถูกต้อง แล้วก็ไม่ว่าดี ไม่อาจจะบ้ำดี หลงดี เมาดี เพราะว่ามันรู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร รู้ว่าทั้งชั่วทั้งดีนี้ล้วนแต่ไม่น่ารัก ไม่น่าไปหลง ไม่น่าไปมัวเมาพอใจอะไร ขึ้นมาอยู่เหนือความดี ความชั่วความดี อยู่เหนือความชั่วความดีเป็นปลอดภัย ที่พูดว่าอยู่ในระหว่างความชั่วความดีนี้ก็ยังไม่แน่ ยังไม่ปลอดภัย อยู่เหนือดีกว่า อยู่ระหว่างความชั่วความดีนี้เดี๋ยวก็นั่นไปหาชั่ว หรือดีก็ไม่ทันรู้ อยู่เหนือชั่วเหนือดีนี้มันเป็นนิพพาน นิพพานที่นั่นแหละ เย็นใจ เย็นใจ นิพพาน แปลว่า เย็น ขอร้องท่านทั้งหลายว่า เข้าใจเสียใหม่ให้ถูกต้อง นิพพานไม่ได้แปลว่าตาย เพราะว่าเมื่อเป็นเด็กนักเรียน ครูอาจจะสอนมาว่า นิพพาน แปลว่าตายของพระอรหันต์ นั่นมันคำสอน มันเข้าใจผิด สะเพร่าอะไรก็ไม่รู้ นิพพานไม่ได้แปลว่าตาย นิพพานแปลว่าเย็น ชีวิตเย็น เยือกเย็น ไม้ร้อนเลยได้ในปัจจุบันนี้ คือ ไม่ต้องตาย ยังไม่ทันจะตายแต่เย็น ๆๆ ไม่มีไฟ คือ กิเลสรบกวนนั่น คือ นิพพาน ถ้าตายเขามีคำพูด

อีกคำว่าปรินิพพาน เช่น พระพุทธเจ้าตรัสว่าปรินิพพานจักมีสามเดือนต่อจากนี้ หรือตถาคตจักปรินิพพานสามเดือนต่อจากนี้ อย่างนี้เป็นต้น นั้นมันคำว่าปรินิพพาน หมายถึงที่เราตามธรรมดาเรียกกันว่าตาย ๆ

ขอให้ท่านทั้งหลายรู้จักชีวิตที่เย็น ๆ พ้นจากการบีบคั้นของความชั่ว และความดี ความชั่วบีบคั้นอย่างเจ็บปวด ความดีบีบคั้นอย่างไม่ค่อยรู้สึกตัว แต่แล้วก็นอนไม่หลับ เป็นโรคประสาทกันเป็นอันมาก เพราะความดีนั้นแหละมันบีบคั้น ขอให้รู้จักความถูกต้อง ๆๆ ไม่หลงชั่วหลงดี ไม่บ้าชั่วบ้าดี ไม่เมาชั่วไม่เมาดี ขึ้นอยู่เหนือความชั่วและความดี และรู้ด้วยว่าถ้าเป็นดีจริงแล้วก็ไม่ต้องอวด ถ้ามันอวดดี มันก็ คือ บ้าดีนั้นแหละ ไปสังเกตดูใครมันอวดดี คนนั้นบ้าดีทั้งนั้นแหละ มันหลงดีเมาคิดทั้งนั้น มันจึงอวดดี แล้วมันก็อวดจนหมดดี จนไม่มีเหลือสักชนิดหนึ่งแหละ นี่เพราะมันบ้าดี มันบ้าจะดี บ้าจะเป็นคนดี บ้าจะเป็นคนเด่น บ้าจะเป็นคนดัง อย่างนี้แล้วมันก็ไม่ใช้พุทธศาสนา ถ้าว่ามันเป็นดีจริง บุญจริง มันบ้าไม่ได้ ถ้าเป็นดีจริง บุญจริงแล้วมันกำจัดชั่ว มันกำจัดบาป ดีกำจัดชั่ว แล้วก็บุญก็กำจัดบาป แล้วก็ไม่มาหยุดอยู่แค่นี้ หรือแค่บุญ ไม่มาเมาเมาอยู่ที่นี้ จะเมาเมาดูสักพักก็ได้ พอเป็นสวรรค์กันสักพักหนึ่ง แล้วก็ขึ้นไปเสียให้พ้น ให้เป็นพระนิพพาน ว่างจากตัวตน ว่างจากความชั่ว ว่างจากความดี ว่างจากบุญ ว่างจากอาบัติ

นิพพานเป็นของเย็น เพราะว่างจากความชั่ว และความดี ว่างจากการปรุงแต่งทุกอย่างทุกประการ ถ้ายังมีการปรุงแต่ง มันก็มีการบีบคั้นผลักดันใครบงำผูกพันอะไรต่าง ๆ อยู่ ต้องว่างจากการปรุงแต่ง ไม่มีกิเลสเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดการปรุงแต่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่มีอวิชชา ความไม่รู้ ความไม่รู้มันนั้นแหละเป็นเหตุให้เกิดการปรุงแต่ง คือ โง่ ไม่รู้ว่าการปรุงแต่งนี้เป็นเรื่องทุกข์ เป็นเรื่องยุ่ง มันก็ปรุงแต่งกันใหญ่ ส่งเสริมกันใหญ่ ส่งเสริมกิเลสทั้งนั้น ไม่ได้ส่งเสริมธรรมะเลย เช่น กินอร่อย แต่งเนื้อแต่งตัวให้สวยงาม เรื่องที่อยู่อาศัยเป็นวิมาน ยานพาหนะให้แข่งกับเทวดานี่อย่างนี้มันเรียกว่าการปรุงแต่ง โดยไม่รู้สักตัวว่ามันไม่ต้องทำก็ได้ ไม่ต้องเป็นอย่างนั้นก็ได้อะไร ความสงบเป็นความหยุดความเย็น เป็นอิสระจากกิเลสดีกว่า

ขอให้สนใจคำว่าเหนือดีเหนือชั่ว คือว่าเหนืออิทธิพลของความดี และความชั่ว ความชั่ว และความดีอย่ามาครอบงำบังคับจิตใจเราเลย เราจะมีจิตอิสระ ว่าง ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ มันก็สงบเย็นเป็นนิพพาน สงบเย็นเป็นนิพพาน เวลาที่จิตไม่วุ่นวาย ไม่ต้องทำอะไร ว่างจากความปรารถนาใด ๆ ไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งที่เข้ามากระทบทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจเอง เดียวนี้คนเรามันไม่เป็นอย่างนั้น อะไรเข้ามาทางตา มันก็กระตุกกระตัก ชอบหรือไม่ชอบขึ้นมา อะไรเข้ามาทางหู มันก็กระตุกกระตัก ชอบหรือไม่ชอบขึ้นมา เข้ามาทางจมูกก็เหมือนกัน มันก็ชอบหรือไม่ชอบ ทางลิ้น ทางกาย ทางใจก็เหมือนกัน นั่นเป็นความที่ไม่เป็นอิสระ มันต้องเป็นไปตามสิ่งที่เข้ามากระทบ เลยเป็นทาส เป็นขี้ข้าของสิ่งที่เข้ามากระทบ ต้องหวั่นไหว ต้องโยกโคลงไปตามสิ่งนั้น ไม่อิสระ อย่างนี้เรียกว่าอยู่ใต้อิทธิพลของสิ่งนั้น จิตมันจึงไม่ผ่องแผ้ว จิตมันจึงไม่ขาวรอบ ขอให้ระลึกนึกถึงคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ไม่ทำความชั่วทุกอย่าง ทำความดีให้ครบถ้วน ทำจิตให้ผ่องแผ้ว ทำจิตให้ผ่องแผ้ว ตัวหนังสือว่า **ปริโยทปน** แปลว่าขาวรอบ ผ่องแผ้วไม่มีจุดดำ ไม่มีอะไรที่เป็นเครื่องเศร้าหมอง นี่เราไม่ค่อยสนใจ เรามันชอบไม่ผ่องแผ้ว ชอบอร่อย ชอบสนุกสนาน ชอบล้มลุกคลุกคลาน ไม่รู้จักว่าอะไรเป็นความสุขที่แท้จริง ความสุขที่แท้จริงนั้นมันไม่มีกิเลสรบกวน ไม่ล้มลุกคลุกคลาน มันพอใจ เพราะถูกต้อง ไม่ได้พอใจ เพราะดี เพราะเด่น เพราะดัง เพราะอะไรหรอก มันพอใจ เพราะถูกต้อง

จงทำหน้าที่การงานให้ถูกต้องทั้งสามประการ หรือว่าจะแบ่งเป็นว่า หน้าที่การงานเพื่อความรอดทางกาย ก็ได้ ความรอดทางจิตด้วยเป็นสองอย่าง ความรอดทางกายนี้มี ๓ แขนง คือว่าทำหน้าที่เพื่อหาเลี้ยงชีวิตให้ถูกต้อง ทำหน้าที่บริหารชีวิตประจำวันให้ถูกต้อง ทำหน้าที่คบหาสมาคม สังคมกับเพื่อนมนุษย์ให้ถูกต้อง ๗๗ ไม่ต้องว่าดี ว่าให้ถูกต้อง เพราะถ้าดี เดียวมันบ้าดีเข้ามาอีก ถ้ามันถูกต้อง คือมันไม่เกิดความทุกข์แก่ผู้ใด จะมีความสุขแก่ทุกฝ่าย ไม่เป็นอันตรายกับฝ่ายใด และมีประโยชน์แก่ทุกฝ่าย นี่คือถูกต้อง ๗ และก็ไม่มีเมมา เมมาไม่ได้ นี่อุตสำหรับทำมาหาเลี้ยงชีพให้ถูกต้องทุกขณะ พอใจ ๗ ไม่ว่าจะทำอะไร ชาวนา ก็ไถนา ชาวสวน ก็ทำสวน พ่อค้า ก็ค้าขาย ข้าราชการ ก็ทำราชการ กรรมกร ก็ทำกรรมกร แม้ที่สุดแต่คนเป็นคนขอทาน ก็เป็นคนขอทานให้ถูกต้อง เลยไปมันถูกต้องกัน ทั้งหมดทั้งโลกแล้ว ก็โลกนี้จะไม่มีความทุกข์เลย หมูหมา กาไก่ ก็ทำหน้าที่ถูกต้อง หมาก็เห่าให้ถูกต้องตามเวลา แมวก็จับหนูให้ถูกต้องอย่างบกพร่อง ไก่ก็ขันให้ถูกต้องตามเวลา ให้มันถูกต้อง ถูกต้องกัน ทั้งคนทั้งสัตว์ กระทั่งทั้งทั่วไป ต้นไม้ ต้นไม้ก็ถูกต้อง เจริญงอกงามดี อย่างนี้มันก็จะไม่มีปัญหาอะไร

นี่เรียกว่าความถูกต้องทางกาย ๓ ชนิด ๓ แขนง ถูกต้องในการหาเลี้ยงชีวิต ถูกต้องในการบริหารร่างกาย ถูกต้องในการสมาคม การบริหารร่างกายนั้นแหละจะทำให้ได้รับความสุขความพอใจแท้จริงได้ง่าย ไม่ต้องลงทุนอะไร ไม่เหนื่อยอะไรอีก เพราะทำอยู่แล้ว ที่ว่าตื่นนอนขึ้นมาล้างหน้าถูฟันให้ดีถูกต้อง และพอใจ อิมใจตลอดเวลา ไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะทำให้ถูกต้อง ๗ เป็นที่พอใจ เป็นสุขตลอดเวลาที่นั่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะ มีแต่ความรู้สึกว่าถูกต้อง ๗ พอใจ ๗๗ จะไปอาบน้ำก็เหมือนกันแหละ ทุกขั้นตอนของการอาบน้ำถูกต้อง และพอใจ ไปกินอาหาร จะเข้าไปในห้องอาหาร ไปจับจาน ไปจับช้อนตักเข้าปากเคี้ยวกลืนอะไรก็ตาม ให้มันมีความบอกได้ว่าถูกต้อง ๗ จะล้างจาน กวาดบ้าน ถูเรือน ก็พอใจ ๗ ถูกต้อง ถ้าจะต้องล้างส้วมก็ยิ่งดี จะได้ทำความพอใจหนักขึ้นไปได้อีก เพราะว่าคนเขาไม่ค่อยชอบทำกัน มีสมาธิในการที่ความสะอาด ความสกปรกมันค่อย ๆ หลุดไป ค่อย ๆ หลุดไป ค่อย ๆ หลุดไป นั่นแหละเป็นสมาธิ แล้วก็พอใจที่มันหลุดออกไป หลุดออกไป แล้วก็สุขพอใจ เพราะมีความถูกต้อง มีผลดีที่ควรปรารถนา มันก็เป็นความสุขโดยไม่ต้องใช้เงินสักสตางค์เดียว แต่ขออภัยที่ต้องพูดว่า คนโง่ทั้งหลายทำไม่ได้ ทำไม่เป็น คนโง่มันไปคิดว่าความเปลือยเปลือยนั้นเป็นความสุข เอาเงินไปซื้อหาความเปลือยเปลือยที่หลอกลวงว่าเป็นความสุข ที่จริงมันเป็นเพียงความเปลือยเปลือยที่หลอกลวง อย่าไปเอากะมันเลย เอาความถูกต้องที่หน้าที่การงานเหล่านี้แหละ และไม่ต้องลงทุนอะไรเพิ่ม ไม่ต้องเพิ่มงาน งานทำอยู่แล้ว แต่ทำทุกชิ้นทุกเรื่อง ทุกกระเปาะนี้ให้มันถูกต้อง พอใจ ๗ ส่วนทางจิตใจนั้นเป็นเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา ศึกษาเป็นพิเศษ ทำเป็นพิเศษ และก็รอดในทางจิตใจ เป็นอันว่าเราทำหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็จะมี ความรอดทั้งทางกาย และทั้งทางจิตใจ ในลักษณะอย่างนี้

วันนี้เป็นวันของพระพุทธเจ้า ของพระธรรม ของพระสงฆ์ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ขอให้หมายมั่น ตั้งใจมั่น ในการที่จะปฏิบัติอย่างนี้ ให้สมกับที่ว่าเรามีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ แล้วก็เอาตัวรอดได้โดยประการทั้งปวง วันนี้เป็นวันมาฆบูชา ระลึกถึงการดำจิตให้ผ่องแผ้วเป็นเบื้องต้นด้วยกันจงทุก ๗ คนเถิด อย่ามามัวบ้าดี เมมาดี หลงดี จมดีกันอยู่เลย จงเป็นอิสระหลุดพ้นจากความมัวเมาเหล่านี้ ไปวัด ไปเวียนเทียน ระลึกถึงคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ด้วยจิตที่ผ่องแผ้ว ทำจิตให้ผ่องแผ้ว แล้วจะมีการรวมเข้าไปในพระสงฆ์ที่เป็นที่อย่างแบบสนิท เป็นพระสงฆ์ เป็นพระสงฆ์อยู่ในกลุ่มแห่งพระสงฆ์ มากหรือน้อยตามสถานะ

แห่งตน แห่งตน ให้สมกับที่เราเป็นคนเมืองสุราษฎร์ เมืองคนดี ไม่บ้าดี ไม่หลงดี ไม่เมาดี และก็ดีจริง เป็นคนดีของ
จังหวัดนี้ และก็เป็นคนดีของประเทศชาติ และก็เป็นคนดีของโลกได้ในที่สุด ไม่ต้องสงสัยเลย ขอให้ท่านทั้งหลาย
ทุกคนจงมีความเข้าใจถูกต้องดังนี้ แล้วดำรงตนให้สมกับการที่วันนี้เป็นวันมาฆบูชา เป็นวันที่ครบถ้วนแห่งพระ
พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราจงปฏิบัติตนให้สมตามนั้นว่า มีพระพุทธเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่
แล้ว ประสบความสุขสวัสดิ์ทั้งทางกาย ทั้งทางใจ เยือกเย็นเป็นนิพพานอยู่ด้วยกันจงทุก ๆ ท่านทุก ๆ คนเทอญ